

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2018/108
Karar Sayısı : 2019/5
Karar Tarihi : 13/2/2019
R.G. Tarih – Sayı : 14/3/2019 – 30714

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Bakırköy 7. İcra Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na, 20/8/2016 tarihli ve 6745 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle eklenen geçici 12. maddenin ikinci fıkrasının “*Devam eden dava ve icra takipleri ise, bu madde hükümlerine göre sonuçlandırılır.*” biçimindeki ikinci cümlesinin Anayasa'nın 2., 10., 36. ve 138. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: İlamlı icra takibinde alınan haciz kararının iptali ve hacizlerin fekki istemiyle yapılan icra memuru işlemini şikâyet davasında itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükümü

Kanun'a 6745 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle eklenen geçici 12. madde şöyledir:

“24/2/1984 tarihli ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun hükümlerine göre yapılan imar uygulamalarından doğan idarelerin taraf olduğu her türlü alacak ve bedel artırım davalarında taşınmazın değeri; uygulamanın tapuda tescil edildiği tarih değerlendirme tarihi olarak esas alınmak ve o tarihteki nitelikleri gözetilmek suretiyle tespit edilir. Tespit edilen bu bedel, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi tablosu esas alınmak suretiyle dava tarihi itibarıyla güncellenir ve ortaya çıkan gerçek bedel hak sahibine ödenir.

Bu Kanunun geçici 6 ncı maddesinin üçüncü, yedinci, sekizinci ve on birinci fıkra hükümleri, bu madde kapsamındaki davalar ve icra takipleri için de uygulanır. Devam eden dava ve icra takipleri ise, bu madde hükümlerine göre sonuçlandırılır.”

B. İlgili Görülen Kanun Hükümleri

Kanun'un ilgili görülen geçici 6. maddesinin üçüncü, yedinci, sekizinci ve on birinci fıkraları şöyledir:

“Kamulaştırılmaksızın kamu hizmetine ayrılan taşınmazların bedel tespiti

Geçici Madde 6- (Ek: 18/6/2010-5999/1 md.; Değişik: 24/5/2013-6487/ 21 md.)

...

Uzlaşma; idareye ait taşınmazın trampası, idareye ait taşınmaz üzerinde sınırlı ayni hak tanınması veya imar mevzuatı çerçevesinde başka bir yerde imar hakkı kullandırılması suretiyle veya bunların mümkün olmaması hâlinde nakdi bedel üzerinden yapılabilir.

...

Bu madde kapsamında açılan davalarda mahkeme ve icra harçları ile her türlü vekalet ücretleri bedel tespiti davalarında öngörülen şekilde maktu olarak belirlenir.

Kesinleşen mahkeme kararlarına istinaden bu madde uyarınca ödemelerde kullanılmak üzere, ihtiyaç olması hâlinde, merkezi yönetim bütçesine dâhil idarelerin yılı bütçelerinde sermaye giderleri için öngörülen ödeneklerinin (Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerinin güvenlik ve savunmaya yönelik mal ve hizmet alımları ile yapım giderleri için ayrılan ödeneklerin) yüzde ikisi, belediye ve il özel idareleri ile bağlı idareleri için en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının, diğer idareler için en son kesinleşmiş bütçe giderleri toplamının en az yüzde ikisi oranında yılı bütçelerinde pay ayrılır. Kesinleşen alacakların toplam tutarının ayrılan ödeneğin toplam tutarını aşması hâlinde, ödemeler, sonraki yıllara sâri olacak şekilde, garameten ve taksitlerle gerçekleştirilir. Taksitlendirmede, bütçe imkanları ile alacakların tutarları dikkate alınır. Taksitli ödeme süresince, 3095 sayılı Kanuna göre ayrıca kanuni faiz ödenir. İdare tarafından, mahkeme kararı gereğince nakdi ödeme yerine, üçüncü fıkrada belirtilen diğer uzlaşma yolları da teklif edilebilir ve bu maddenin uzlaşmaya ilişkin hükümlerine göre işlem yapılabilir.

...

Bu madde uyarınca ödenecek olan bedelin tahsili sebebiyle idarelerin mal, hak ve alacakları haczedilemez.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Engin YILDIRIM, Serdar ÖZGÜLDÜR, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ’in katılımlarıyla 19/7/2018 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle uygulanacak kural ve sınırlama sorunu görüşülmüştür.

2. Anayasa’nın 152. ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun’un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa’ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükmün iptali için Anayasa Mahkemesine başvurmaya yetkilidir. Ancak bu kurallar uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali istenen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikteki kurallardır.

3. Başvuran mahkeme, 2942 sayılı Kanun’a 6745 sayılı Kanun’un 35. maddesiyle eklenen geçici 12. maddenin ikinci fıkrasının “*Devam eden dava ve icra takipleri ise, bu madde hükümlerine göre sonuçlandırılır.*” biçimindeki ikinci cümlesinin iptalini talep etmiştir.

4. İtiraz konusu kuralın 2942 sayılı Kanun’a 6745 sayılı Kanun’un 35. maddesiyle eklenen geçici 12. maddenin yürürlüğe girmesinden önce açılmış ve henüz sonuçlanmamış alacak ve bedel artırım davaları ile icra takipleri yönünden uygulama alanı bulacağı anlaşılmaktadır.

5. Başvuran mahkemede görülmekte olan dava 2981 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılan imar uygulamasından doğan bedel artırım davasında verilen ilama dayalı olarak başlatılan icra takibinde alınan haciz kararının iptali ile hacizlerin fekki istemiyle yapılan şikâyet başvurusuna ilişkindir. Somut olayda uyuşmazlık, alacak ve bedel artırım davasından değil bedel artırım davasının hükme bağlanarak ilamlı icra takibi başlatılmasından sonraki süreçte icra memurluğunca gerçekleştirilen haciz işlemlerinden kaynaklanmaktadır. Bu itibarla Kanun’un geçici 12. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “...dava ve...” ibaresinin uyuşmazlıkta uygulanma olanağı bulunmamaktadır. Bu nedenle söz konusu ibare yönünden başvurunun mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

6. Öte yandan Kanun’un geçici 12. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinin kalan bölümünde yer alan “*Devam eden ... ise, bu madde hükümlerine göre sonuçlandırılır.*” ibaresi cümlede belirtilen dava ve icra takiplerinin her ikisi yönünden geçerli ortak kural niteliği taşımaktadır. Bu nedenle kuralın kalan bölümüne ilişkin esas incelemenin bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek “... icra takipleri...” ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

7. Diğer yandan Kanun’un geçici 12. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan “*Devam eden ... icra takipleri ise, bu madde hükümlerine göre sonuçlandırılır.*” ibaresi Kanun’un geçici 12. maddesinin birinci fıkrası ve ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “... Kanun’un geçici 6 ncı maddesinin üçüncü, yedinci, sekizinci ve on birinci fıkra hükümleri...” için geçerli ortak kural niteliği taşımaktadır.

8. Kanun’un geçici 12. maddesinin birinci fıkrasında 2981 sayılı Kanun’a göre yapılan imar uygulamalarından kaynaklanan alacak ve bedel artırım davalarında taşınmazın değerinin ve gerçek bedelin tespit edilmesine ilişkin hususlar hükme bağlanmıştır. Kanun’un geçici 6. maddesinin üçüncü fıkrasında, dava aşamasından önceki bir süreç olan uzlaşmanın ne şekilde yapılacağına ilişkin esaslar; yedinci fıkrasında, bu madde kapsamında açılan davalarda harç ile vekâlet ücretinin nasıl belirleneceği; sekizinci fıkrasında, davalarda idareler aleyhine hükmedilecek bedellerin ödenebilmesini teminen söz konusu idarelerin bütçelerine konulması gereken ödenekler ve bu bedellerin tahsil aşamasına ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Kanun’un geçici 6. maddesinin on birinci fıkrasında ise ödenecek bedelin tahsili aşamasında idarenin mal, hak ve alacaklarının haczedilemeyeceği belirtilerek uzlaşma tutanağının veya mahkeme kararının infazı aşamasına ve cebri icra sürecine ilişkin bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu kapsamda bakılmakta olan davanın bedel tespiti ile ilgili olmayıp mahkemece tespit edilmiş bedelin cebri icra yoluyla tahsili ve hükmün infazı aşamasıyla ilgili bulunması karşısında bakılmakta olan davanın konusu da gözetilerek esas incelemenin “... icra takipleri ...”ibaresiyle sınırlı olarak yapılması, bu ibarenin de maddenin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “...on birinci...” ibaresi yönünden incelenmesi gerekmektedir.

9. Açıklanan nedenlerle 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na, 20/8/2016 tarihli ve 6745 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle eklenen geçici 12. maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinin;

A. "...dava ve..." ibaresinin, itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma olanağı bulunmadığından, bu ibareye ilişkin başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE,

B. Kalan bölümünün esasının incelenmesine, esasa ilişkin incelemenin "...icra takipleri..." ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

C. "...icra takipleri..." ibaresine ilişkin incelemenin, 2942 sayılı Kanun'a 6745 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle eklenen geçici 12. maddenin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "... on birinci..." ibaresi yönünden yapılmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

10. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Fatma KARAMAN ODABAŞI tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ile bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

11. 2981 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılan imar uygulamalarından doğan ve ipotekle teminat altına alınanlar da dâhil olmak üzere ödenecek alacak ve bedelin hesaplanma usulü ile yapılacak ödemelerde geçici 6. madde hükümlerinin uygulanacağını düzenleyen 24/5/2013 tarihli ve 6487 sayılı Kanun'un 21. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'un değiştirilen geçici 6. maddesinin on ikinci fıkrası, Anayasa Mahkemesinin 13/11/2014 tarihli ve E.2013/95, K.2014/176 sayılı kararıyla iptal edilmiştir. Anılan kararda özetle, belirlenen hisse bedelinin taşınmazın gerçek karşılığını ifade etmeyebileceği belirtilerek hukuka aykırı olarak el konulan taşınmazın gerçek bedelinin ödenmemesi sonucunu doğuran ve idarece takdir edilen bedelin doğru olup olmadığının açılacak davada tartışma konusu yapılmasını engelleyen dava konusu kuralın Anayasa'nın 2., 35. ve 36. maddelerine aykırı olduğu ifade edilmiştir. Anayasa Mahkemesinin anılan kararından sonra konu 20/7/2016 tarihli ve 6745 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle 2942 sayılı Kanun'a eklenen geçici 12. madde kapsamında yeniden düzenlenmiştir.

12. Geçici 12. maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan itiraz konusu kuralda 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinin on birinci fıkrası hükmünün 2981 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılan imar uygulamalarından doğan idarenin taraf olduğu her türlü alacak ve bedel artırımından kaynaklanan ve devam eden icra takipleri yönünden de uygulanacağı öngörülmüştür.

13. 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinin on birinci fıkrasında, bu madde uyarınca ödenecek olan bedelin tahsili sebebiyle idarenin mal, hak ve alacaklarının haczedilemeyeceği düzenlenmiştir. Buna göre Kanun'un geçici 12. maddesi kapsamında kalan uyuşmazlıklar sebebiyle ödenecek olan alacak ve bedelin tahsili için Kanun'un geçici 12. maddesinin

yürürlüğe girmesinden önce başlatılmış olan icra takiplerinde idarenin mal, hak ve alacakları haczedilemeyecektir.

14. Kanun'un geçici 12. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde geçici 6. maddenin üçüncü ve sekizinci fıkra hükümlerinin de 2981 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılan imar uygulamalarından kaynaklanan, idarenin taraf olduğu alacak ve bedel artırımına ilişkin uyuşmazlıklarda uygulama alanı bulacağı düzenlenmiştir. Buna göre bu uyuşmazlıklar yönünden idareler tarafından mahkeme kararı gereğince nakdi ödeme yapılabileceği gibi mahkeme kararından sonra nakdi ödeme dışında diğer uzlaşma yollarının teklif edilmesi ve Kanun'un geçici 6. maddesinin uzlaşmaya ilişkin hükümlerine göre işlem yapılması da mümkün olabilecektir. Gerek geçici 12. madde hükmü gerek geçici 12. madde hükmünden önce konuyu düzenleyen ve iptal edilen geçici 6. maddenin on ikinci fıkrası hükmü dikkate alındığında itiraz konusu kural kapsamında kalan icra takibinin dayanağının alacağın varlığını ve miktarını ortaya koyan bir mahkeme kararı veya bu mahiyette bir uzlaşma tutanağı olduğu anlaşılmaktadır.

15. Bu durumda daha önce bir uzlaşma tutanağı veya mahkeme kararı ile hüküm altına alınmış konusu itibarıyla Kanun'un geçici 12. maddesinin kapsamında kalan bir alacağın tahsili için Kanun'un geçici 12. maddesinin yürürlüğe girdiği 7/9/2016 tarihinden önce başlatılmış icra takiplerinde idarenin mal, hak ve alacakları haczedilemeyeceği gibi itiraz konusu kuralda devam eden icra takiplerinin bu hükümlere göre sonuçlandırılacağı öngörüldüğünden kesinleşmiş icra takibi sebebiyle 7/9/2016 tarihinden önce konulmuş olan hacizlerin de kaldırılması söz konusu olacaktır.

B. İtirazın Gerekçesi

16. Başvuru kararında özetle; geçmişe etkili sonuç doğuran, takibe esas kesinleşmiş mahkeme ilamının infazını engelleyen, takip alacaklısının kazanılmış haklarını ortadan kaldıran kuralın hukuki istikrar ve hukuk güvenliği ilkelerine aykırı olduğu, aynı tür uyuşmazlıklar yönünden aynı tarihte açılan ve daha erken hükme bağlanarak infaz edilen alacaklar bulunmasına rağmen değişik nedenlerle geç hükme bağlanan ve infaz işlemine daha geç başlanan ilam alacaklarının infazının sonradan yürürlüğe giren kanun hükmü ile engellenmesinin eşitlik ilkesine aykırı bulunduğu, devletin mahkeme kararıyla ortaya çıkan borcunu ifa etmemek için ekonomik kaynak yokluğunu mazeret olarak gösteremeyeceği, bu yönüyle kuralın takip borçlusu olan devlet lehine avantaj sağlayarak mahkeme kararının uygulanmasının süresiz olarak geciktirilmesine sebebiyet verdiği ve mahkeme ilamını etkisiz kıldığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 10., 36. ve 138. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

17. 6216 sayılı Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. ve 35. maddeleri yönünden de incelenmiştir.

18. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti, eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devlettir.

19. Hukuk devletinin korumakla yükümlü olduğu evrensel ilkelerden biri hukuki güvenlik ilkesidir. Hukuki güvenlik ilkesi hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılan ortak değerdir.

20. Kural olarak hukuki güvenlik, kanunların geriye yürütülmemesini zorunlu kılar. Daha önce tesis edilmiş bulunan işlemlerin doğurduğu hukuki sonuçları ortadan kaldıracak şekilde yasama tasarrufunda bulunulması, hukuki güvenlik ilkesine aykırılık oluşturur. “Kanunların geriye yürümezliği ilkesi” uyarınca kanunlar kamu yararı ve kamu düzeninin gerektirmesi, kazanılmış hakların korunması, mali hakların iyileştirilmesi gibi istisnai durumlar dışında ilke olarak yürürlük tarihlerinden sonraki olay, işlem ve eylemlere uygulanmak üzere çıkarılır. Sonradan yürürlüğe giren kanunların geçmişe ve kesin nitelik kazanmış hukuksal durumlara etkili olmaması, hukukun genel ilkelerindendir. Ancak kanun koyucu kişilerin lehine haklar sağlayan kanuni düzenlemeleri geçmişe etkili olacak şekilde yapma konusunda takdir yetkisine sahiptir.

21. Anayasa’nın 35. maddesinde “Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir./ Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir./ Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz.” denilmektedir. Anayasa’nın anılan maddesiyle güvenceye bağlanan mülkiyet hakkı, ekonomik değer ifade eden ve parayla değerlendirilebilen her türlü mal varlığı hakkını kapsamaktadır (AYM, E.2015/39, K.2015/62, 1/7/2015, § 20). Bedel artırım davası sonunda mahkeme kararıyla hüküm altına alınan ve icra edilebilir nitelikte bulunan alacağın mülkiyet hakkının kapsamına dâhil olduğu hususunda tereddüt bulunmamaktadır.

22. Mülkiyet hakkı; kişiye başkasının hakkına zarar vermemek ve yasaların koyduğu sınırlamalara uymak koşuluyla sahibi olduğu şeyi dilediği gibi kullanma, semerelerinden yararlanma ve tasarruf etme olanağı veren bir haktır. Bu bağlamda malikin mülkünü kullanma, semerelerinden yararlanma ve mülkü üzerinde tasarruf etme yetkilerinden herhangi birinin sınırlanması veya mülkünden yoksun bırakılması mülkiyet hakkına müdahale teşkil eder. Hak sahibinin mülkiyet hakkı kapsamında bulunan alacağına kavuşmasını geciktirebileceğinden geçmişe etkili kanun değişikliğiyle haciz yasağı öngörülmesi de mülkiyet hakkına müdahale niteliğindedir.

23. Anayasa’nın 35. maddesinde mülkiyet hakkının kamu yararı amacıyla ve kanunla sınırlandırılabilmesi öngörülmüştür. Mülkiyet hakkına müdahalede bulunulurken temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasına ilişkin genel ilkeleri düzenleyen Anayasa’nın 13. maddesinin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

24. Anayasa’nın 13. maddesinde “Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.” denilmektedir.

25. Anayasa’nın 13. maddesi uyarınca mülkiyet hakkı, Anayasa’da öngörülen nedenlere bağlı olarak demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olmaksızın ancak kanunla sınırlanabilir. Bu bakımdan mülkiyet hakkına getirilen sınırlamalar hakkın özüne dokunamayacağı gibi Anayasa’nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.

26. Çağdaş demokrasiler, temel hak ve özgürlüklerin en geniş ölçüde sağlanıp güvence altına alındığı rejimlerdir. Temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasını önemli ölçüde güçleştiren, hakkı kullanılamaz hâle getiren veya ortadan kaldıran sınırlamalar hakkın özüne dokunur. Temel hak ve özgürlükler, istisnai olarak ve ancak özüne dokunmamak koşuluyla demokratik toplum düzeninin gerekleri için zorunlu olduğu ölçüde ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Demokratik bir toplumda temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamanın bu sınırlamayla güdülen amacın gerektirdiğinden fazla olması düşünülemez. Demokratik hukuk devletinde güdülen amaç ne olursa olsun kısıtlamaların bu rejimlere özgü olmayan yöntemlerle yapılmaması ve belli bir özgürlüğün kullanılmasını önemli ölçüde zorlaştıracak ya da ortadan kaldıracak düzeye vardırılmaması gerekir.

27. Öte yandan Anayasa'nın 36. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir.*" denilmektedir. Mahkeme kararlarının uygulanması, yargılama sonrasına ilişkin olmakla birlikte onu tamamlayan ve yargılamanın sonuç doğurmasını sağlayan bir unsurdur. Kararın uygulanmaması hâlinde yargılamanın bir anlamı kalmayacağından yargı kararlarının uygulanması adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Buna göre yargılama sonucunda mahkemece bir karar verilmiş olması yeterli olmayıp ayrıca bu kararın etkili bir şekilde uygulanması gerekir. Mahkeme kararlarını taraflardan birinin aleyhine sonuç doğuracak şekilde uygulanamaz hâle getiren düzenlemelerin bulunması veya mahkeme kararlarının icrasının herhangi bir şekilde engellenmesi, adil yargılanma hakkı kapsamındaki güvenceleri anlamsız kılabilir. Mahkeme kararlarının bağlayıcılığını ve gecikmeksizin uygulanmasını sağlayacak etkili tedbirlerin alınması, hukuk devleti ilkesinin ve adil yargılanma hakkının gereklerindendir.

28. Anayasa'nın 36. maddesinde, adil yargılanma hakkı için herhangi bir sınırlama nedeni öngörülmemiş olmakla birlikte özel sınırlama nedeni öngörülmemiş hakların da hakkın doğasından kaynaklanan bazı sınırları bulunduğu kabul edilmektedir. Anayasa'nın başka maddelerinde yer alan kurallara dayanarak bu hakların sınırlandırılması da mümkündür. Ancak bu sınırlamalar Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan güvencelere aykırı olamaz.

29. Kural, Kanun'un geçici 12. maddesi kapsamındaki bir alacağa yönelik uzlaşma tutanağı veya mahkeme ilamının infazıyla ilgili sürece ilişkindir. Uzlaşma tutanağı veya mahkeme kararıyla varlığı ve miktarı ortaya konulmuş olan alacağın ödenmemesi hâlinde kural olarak alacağın cebri icra yoluyla tahsili mümkün olup bu kapsamda başlatılan icra takibinde ve yapılan tüm işlemlerde nihai amaç, alacaklının alacağına kavuşmasıdır.

30. Cebri icra işlemlerinin başlatılmasından sonra kural olarak ilk aşama icra takibinin kesinleştirilmesidir. Haciz, takibin kesinleşmesinden sonra alacaklının talebi üzerine borçlunun borcuna yetecek kadar mal varlığına icra dairesince hukuken el konulmasını sağlayan bir cebri icra işlemidir. Borçlunun ödememesi durumunda borcun ödenmesi, borçlunun borcunu karşılayacak mal varlığının haczedilip satılmasıyla mümkün hâle gelebilmektedir.

31. İtiraz konusu kural 7/9/2016 tarihinde yürürlüğe girmiş olup bu tarih itibarıyla devam eden ve konu itibarıyla Kanun'un geçici 12. maddesinin kapsamında kalan icra takiplerinde geçici 6. maddenin on birinci fıkrası hükmü gereğince haciz yasağının uygulanmasını öngörmektedir. Bu bakımdan Kanun'un geçici 12. maddesinin yürürlüğe girdiği 7/9/2016 tarihinden önce varlığı ve miktarı ortaya konulmuş olan ve mülkiyet hakkı kapsamında bulunduğu anlaşılan bir alacağın tahsili için yine 7/9/2016 tarihinden önce açılmış icra takiplerinde takip kesinleşse bile idarelerin mal, hak ve alacakları haczedilemeyeceği gibi

konulmuş olan hacizlerin de kaldırılması gerekecektir. Haczin cebri icradaki yeri ve fonksiyonu dikkate alındığında icra takibinin başlatılmasından sonra yürürlüğe giren, geriye etkili sonuç doğuran ve haciz yasağı öngören kural sebebiyle alacaklının mülkiyet hakkı kapsamında bulunan alacağına kavuşmasının ve kararın icrasının alacağın doğduğu ve icra takibinin başlatıldığı zamandaki durum ve koşullara göre önemli ölçüde zorlaştırıldığı anlaşılmaktadır.

32. 2942 sayılı Kanun'un geçici 6. maddesinin on birinci fıkrasının uygulama alanının genişletilmesi mahiyetinde olan ve devam eden icra takipleri yönünden haciz yasağı öngören kural idarelerin yerine getirmekle görevli oldukları kamu hizmetleri için gerekli olan kaynakların korunmasını ve kamu hizmetlerinde meydana gelebilecek aksaklıklara engel olunmasını amaçlamaktadır. Bu şekilde toplumsal yaşamın sürekli, düzenli ve sistemli şekilde sürdürülebilmesine katkı sunması beklenen kuralın kamu yararını gerçekleştirmeye yönelik olarak mülkiyet ve adil yargılanma haklarına sınırlama getirdiği anlaşılmaktadır.

33. Ancak mülkiyet ve adil yargılanma haklarına getirilen sınırlamanın kamu yararı amacına dönük olması yeterli olmayıp ayrıca ölçülü olması da gerekir. Haciz yasağının devam eden icra takiplerinde uygulanması ve bu kapsamda konulmuş olan hacizlerin de kaldırılmasına ilişkin kural, kararın icrasının ve alacağın tahsilinin gecikmesine sebebiyet verebilecek şekilde idare lehine, alacaklı aleyhine bir durum yarattığı gibi alacaklıların icra takibinin başlatılması aşamasında var olmayan, dolayısıyla öngörmeleri de mümkün bulunmayan bir kurala tabi tutulmaları sonucunu doğurmaktadır.

34. Kural olarak icra takibinin kesinleştirilmesinden sonra borçlunun borcu karşılayacak mal varlığının haczedilerek satılması suretiyle alacaklının alacağına kavuşması mümkün iken icra takibinin başlatıldığı tarihten sonra yürürlüğe giren itiraz konusu kural sebebiyle alacaklının bu hakkının öngörülemeyen biçimde elinden alınması, kararın icrası ve alacağın tahsiline ilişkin sürecin belirsizliği nedeniyle alacaklının güvencesiz bırakılması malike aşırı bir külfet yüklemekte ve kamu yararı ile kişisel yarar arasında gözetilmesi gereken adil dengeyi malik aleyhine bozmaktadır. Bu yönüyle kuralın ulaşılmak istenen amaç ile orantılı olduğu söylenemez.

35. Mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ölçüsüz biçimde sınırlandırılmasına neden olan kural, alacağın tahsili sürecinin başlamasından sonra geçmişe etkili yasama tasarruflarıyla kararın uygulanma imkânını önemli oranda zorlaştırması yönüyle de devlete olan güven duygusunu zedelemekte ve hukuki güvenlik ilkesini ihlal etmektedir.

36. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2., 13., 35. ve 36. maddelerine aykırıdır. İptali gerekir.

Kural, Anayasa'nın 2., 13., 35. ve 36. maddelerine aykırı görülerek iptal edildiğinden ayrıca Anayasa'nın 10. ve 138. maddeleri yönünden incelenmesine gerek görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 20/8/2016 tarihli ve 6745 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle eklenen geçici 12. maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "...icra takipleri..." ibaresinin, maddenin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "... on birinci..." ibaresi yönünden Anayasa'ya aykırı olduğuna ve İPTALİNE 13/2/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan

Zühtü ARSLAN

Başkanvekili

Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili

Engin YILDIRIM

Üye

Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye

Serruh KALELİ

Üye

Recep KÖMÜRCÜ

Üye

Hicabi DURSUN

Üye

Celal Mümtaz AKINCI

Üye

Muammer TOPAL

Üye

M. Emin KUZ

Üye

Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye

Kadir ÖZKAYA

Üye

Rıdvan GÜLEÇ

Üye

Recai AKYEL

Üye

Yusuf Şevki HAKYEMEZ